

علی ابن موسی الرضا(ع) «امام رئوف»

اگر چه همه اهل بیت(ع) از باب تجلی رأفت حضرت حق، رئوف می‌باشند ولی این رأفت و مهر ورزی در وجود امام هشتم(ع) بروز و ظهور بیشتری دارد.

اگر چه همه اهل بیت(ع) از باب تجلی رأفت حضرت حق، رئوف می‌باشند ولی این رأفت و مهر ورزی در وجود امام هشتم(ع) بروز و ظهور بیشتری دارد.

به گزارش خبرنگار مهر، یکی از القاب حضرت ثامن الحجج، علی بن موسی الرضا(ع) لقب رئوف است. چنانچه در زیارت‌نامه آن حضرت می‌خوانیم: «السَّلَامُ عَلَى الْإِمَامِ الرَّؤُوفِ [۱] سلام بر امام رئوف». در توضیح این واژه باید بدانیم که رأفت یک نوع شدت در رحمت می‌باشد. در واقع هر چند بین دو واژه رأفت و رحمت، قرابت و نزدیکی در معنا وجود دارد؛ اما در بررسی دقیق لغوی این دو به یک معنا نبوده و فرقی ظریف بینشان وجود دارد.

مرحوم مصطفوی در کتاب «التحقیق» خود فرق بین رأفت و رحمت را این‌گونه بیان می‌کند: «رأفت، عطوفت، لطف و رحمت خالص و شدید است یعنی لطف و رحمتی است که وقوع درد و ناراحتی را بر نمی‌تابد هر چند آن درد و ناراحتی به مصلحت فرد باشد؛ اما رحمت، صرف عطوفت و مهربانی کردن است مهربانی کردنی که گاهی با درد و ناراحتی فرد نیز همراه است مانند لطف و رحمت یک جراح به یک بیمار علاقه مند به بهبودی. [۲]

بنابراین «رأفت» مرحله ای دقیق تر و بالاتر از «رحمت» است، و هرگز در مسائل ناخوشایند به کار نمی‌رود ولی رحمت در امور ناخوشایندی که به خاطر مصلحتی انجام می‌شود، استعمال می‌شود.

حال با توجه به روشن شدن معنای رئوف، اگر چه همه اهل بیت(ع) از باب تجلی رأفت حضرت حق، رئوف می‌باشند ولی این رأفت و مهر ورزی در وجود امام هشتم(ع) بروز و ظهور بیشتری دارد و به تعبیر مرحوم علامه طباطبایی: «انسان هنگامی که وارد حرم رضوی(ع) می‌شود، مشاهده می‌کند که از در و دیوار حرم آن امام رأفت می‌بارد. [۳]

یکی از مصادیق این رأفت را می‌توان در پاسخی که حضرت به زائرین خود، در قبال زیارت، می‌دهند دانست که در بیانی فرمودند: «مَنْ زَارَنِي عَلَى بُعْدٍ دَارِي وَ شَطَوْنَ مَزَارِي أَتَيْتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي ثَلَاثِ مَوَاطِنَ حَتَّى أُحْلِصَهُ مِنْ أَهْوَالِهَا إِذَا تَطَايَرَتْ الْكُتُبُ يَمِينًا وَ شِمَالًا وَ عِنْدَ الصِّرَاطِ وَ عِنْدَ الْمِيزَانِ [۴] هر کس مرا زیارت کند روز قیامت در سه جا نزد او خواهم آمد تا از ترس های آن سه جا رهایش سازم: ۱- هنگام پخش شدن نامه اعمال به دست راست یا چپ، ۲- و نزد صراط، ۳- و نزد میزان.

امام رضا(ع) در زمان حیات مبارک خویش کانون مهر و عاطفه نسبت به مردم و مظهر عشق و محبت نسبت به آن‌ها بودند و این مهربانی در تک تک زوایای زندگی و برخورد ایشان با آحاد مردم جامعه آن روز به روشنی مشهود است به عنوان نمونه:

الف: «ابراهیم بن عباس» نقل می‌کند: هرگز ندیدم که حضرت رضا (علیه‌السلام) کسی را با سخن خود بیازارد، ندیدم سخن کسی را قطع کند، می‌گذاشت تا حرف او تمام شود؛ هرگز کسی را که قدرت بر آوردن حاجت او را داشت رد نمی‌کرد؛ هرگز نزد کسی پای خود را دراز نمی‌کرد، و تکیه نمی‌زد، و هرگز ندیدم سخن درشتی به خادمان خود بگویم، هرگز ندیدم که آب دهان خود را بر زمین بیاندازد و همین طور هرگز ندیدم که با صدای بلند قهقهه کند و بخندد بلکه همیشه تبسم می‌کرد. زمانی که به خانه می‌رفت و سفره می‌انداختند تمام خدمت‌گزاران، حتی دربان‌ها را نیز بر سر آن سفره می‌نشاند. [۵]

ب: مرحوم کلینی نقل می‌کند که شخصی از اهل بلخ که در سفر امام رضا(ع) از مدینه به خراسان همراه آن بزرگوار بود، می‌گوید: روزی در بین راه سفره غذا را پهن کردند، آن بزرگوار تمام خادمان و غلامان از سفید و سیاه را بر سر سفره جمع کرد، من گفتم: فدای شما شوم، بهتر نبود که برای اینان سفره جداگانه انداخته شود؟ آن حضرت فرمودند: «مَهْ إِنَّ الرَّبَّ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى وَاحِدٌ وَ الْأُمُّ وَاحِدَةٌ وَ الْأَبُّ وَاحِدٌ وَ الْجَزَاءُ بِالْأَعْمَالِ [۶] تند مرو، همانا خدای ما یکی است، مادر و پدر همه یکی است و پاداش به اعمال است (نه به سیاه و سفیدی و جاه و مقام) .

این نوع رفتار امام رضا(ع) را باید در کنار مقام عظیم معنوی آن حضرت قرار داد تا رأفت و مهر ورزی که امام داشتند بیشتر خود را جلوه کند و درسی به ارادتمندان و شیعیان باشد که نباید به صرف رسیدن به پستی، مقامی و مالی خود را تافته جدا بافته بدانند و خود را ممتاز از دیگران قلمداد نمایند. خصوصاً در این دنیای ماشینی مدرن و زندگی مادی پر زرق و برق امروز،

سرمایه‌داران، کارخانه‌داران و صاحبان شرکت‌های بزرگ، باید این بی‌آلایشی، بی‌رنگی و سادگی را که محصول رأفت و مهرورزی امام است را به عنوان یک الگو، سرلوحه زندگی کاری خویش در برخورد با کارکنان و زیردستان خود قرار دهند، و هیچ‌گاه اجازه ندهند که رعایت مسائل اخلاقی و حفظ کرامت انسانی تحت الشعاع امور ظاهری مادی قرار گیرد.

.....
پی‌نوشت:

[۱]. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الأنوار (ط- بیروت)، ج ۹۹، ص ۵۵، ناشر: دار إحياء التراث العربی، چاپ: بیروت، ۱۴۰۳ ق.

[۲]. مصطفوی، حسن، التحقيق فی کلمات القرآن الکریم، ج ۴، ص ۶، ناشر: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، چاپ: تهران، ۱۳۶۸ ش.

[۳]. شیعه نیوز.

[۴]. ابن قولویه، جعفر بن محمد، کامل الزیارات، ص ۳۰۴، ناشر: دار المرتضویه، چاپ: نجف اشرف، ۱۳۵۶ ش.

[۵]. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الأنوار (ط- بیروت)، ج ۴۹، ص ۹۱، ناشر: دار إحياء التراث العربی، چاپ: بیروت، ۱۴۰۳ ق.

[۶]. کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق، الکافی (ط- الإسلامية)، ج ۸، ص ۲۳۰، ناشر: دار الکتب الإسلامية، چاپ: تهران، ۱۴۰۷.